

Just nagu välk selgest taevast...

Ain Kallis

Inimesed, olge valvel – äikest esineb igal aastaajal!

19. oktoobril Las Vegase kohal sähvinud välgud olid küll väga efektsed, kuid mitte ohutud.
Foto:REUTERS/SCANPIX

Nelja aasta eest 5. detsembril Ungari pealinnas möllanud äikesetormis jättis oma elu kolm ning haiglasse sattus 240 inimest.

Yellowstone'i rahvusparkis saatis läinud suvel üksainus välgulöök väikesest kaugest äikesepilvest haiglasse üheksa inimest.

Kui ungarlaste näites eirati ilmaprognoosi, siis USAs tabas geisri purske ootajaid välk sõna otseses mõttes selgest taevast. Seda juhtub ikka: sarnase äikesedetektoriga nagu Tõraveres on Texase osariigis määratud pikimaks välgulöögiks 190 km – lausa Tallinna ja Tartu vahemaa.

Äikese kiuste

Eestil on veidi paremini läinud – trombides-tornaadodes oleme kaotanud viimastel aastakümnetel kolm elu, pikse läbi hukkunuid on rohkem, näiteks aastail 1963–1966 isegi 17.

Minus on alati kõhedust tekitanud uudised, mis räägivad sellest, kuidas vaatamata äikesele spordivõistlusi ei katkestata, vaid need jätkuvad kangelaslikult (Helsingi kergejõustiku MM, üle Soome lahe ujumine, mullune triatlon Viitna järvel jne). Meie pika laulupidude ajaloo vältel on pikne paukunud vähemalt neljal korral.

Teatmikus “Eesti ilma riskid“ (EMHI, 2008) on kirjutatud: “Eriline olukord on suurte rahvakogunemiste ajal, nagu laulupeod, kontserdid, spordivõistlused jms. Siis peaks päästeteenistus koos meteoroloogide ja meedikutega kavandama oma tegevust. Äikese ja läheneva tormi korral peab inimesi hoiatama ning organiseerima nende turvalise hajutamise.“

Kuidas see soovitus küll tegelikkuses realiseeruks?

USAs kehtib säärasel korral nn 30–30-reegel – kui näete välgusähvatust, siis lugege aega kuni müristamiseni. Kui ajavahemik on 30 sekundist lühem, peate otsekohe varjuma. Oht on möödas, kui viimane kõuekärgatus jääb 30 minuti kaugusele.

Parimaks varjendiks äikesetormi ajal on suured hooned, samas väga ohtlikud on üksikud puud, putkad bussipeatustes, elektripostid, lipumastid jne. Näiteks hukkus 1998. a Älli külas kõrgepingeposti all 36 mullikat, puu all vihma eest varjul seisnud neli poissi said aga vigastusi.

Palju häid juhtnõore

Välgutabamuse korral pakub head kaitset muidugi auto sisemus. (Teatavasti liiguvad elektronid mööda metalli välispinda.) Samas võivad murduvad puud neid varjeid laiaks litsuda.

Raske on äikesetormi aegu täita ka soovitus hoida kaaslastest vähemalt viie meetri kaugusele, eriti laulupeol või staadionikontserdil. Balti keti ajal pidasin põialt, et ilm poleks äikeseline – tahes-tahtmata meenusid katsed, mida tegi XVIII sajandi keskel Pariisi ülikooli füüsikaproffessor abbé Jean-Antoine Nollet, demonstreerimaks algelise aku, nn Leydeni purgi abil, et elekter levib kiirelt pika maa taha.

Nimelt olevat ta moodustanud Versailles’ lossis aheliku 180 sõdurist, kes hoidsid kätest kinni. Kui esimene neist sai elektrilöögi, hüppasid kõik mehed korruga õhku. Kuningas Louis XV oli vaimustatud ning laskis eksperimenti korrata Pariisis, ja juba 700 mungaga. Efekt oli sama.

Oma maise varanduse hoidmiseks on parim viis kasutada piksevardaid. Nood aga peaksid olema korralikud ning paigaldatud spetsialistide poolt (vt Targu Talita, 4. aug 2005).

“On olemas lugematult palju suurepäraseid juhtnõore enda kaitsmiseks välgu eest, ja on lihtsalt arusaamatu, kuidas mõned inimesed siiski oskavad valgust tabatud saada,“ on kirjanik Mark Twain õlgu kehitanud.